

SAGOGN

Tuora e la via dalla Ruinaulta

Referat da Martin Bundi

(cp) Vendergis proxim, ils 11 da settember envida la suprazionza dalla Pro Sagogn alla radunonza generala. Cun varga 140 commembras e commembers ei quell'uni-un avanzada ad ina impurtonta petga dalla veta culturala dalla vischnaunca. Regu-larmein organisescha ella eveniments ed occurrenzias tier las spartas d'accent cultura, economia ed ambient. Las tractandas statutaricas cullas formalitads, pia culs rapports, il rendaquen ed il program annual vegnan ualvess a leventar liungas discussiuns. Persuenter astgan ils presents esser plein marveglias sin quei che suonda. Per la secunda part dalla sera ha il conburgheis da Sagogn, *Martin Bundi*, semtgau in referat historic cul tema «Tuora e la via dalla Ruinaulta». Il historiograf vala sco in dils impurtonts perscrutaders ed enconuschiders dil temps medieval. Siu referat ei de-

dicaus alla ruta da transit vegliandra perliung il Rein. Gia avon mellis onns han ils emprems carstgauns entschiet ad isar la senda che meina aunc oz naven da Tumein, Trin tochen el Conn. Agl ur dalla Ruinaulta cuntinuavan commerciants, pelegrins e schuldada il viadi viers il proxim uclau amiez igl Uaul Grond. Ell'uciva da Tuora sesanflava in hospezi cun ina caplutta. Da quei englar idillic vegn Martin Bundi a raquintar. El rapporta dalla muntada che la via dalla Ruinaulta ha giu duront varga 1000 onns. Oz ei Tuora in'acila solitaria che biars ciclists da mountainbike enconuschian silla tura da Sagogn ni Valendau tras igl Uaul Grond viers Salums ni Conn.

La radunonza generala cul referat historic ein publics. Hosps ed interessents ein beivegni. La radunonza entscheiva vendergis proxim, ils 11-9 allas 20.15.

Vesta naven dall'acila da Tuora giuaden ella Ruinaulta culla staziun da Versomi.

FOTO A. BEELI

Leo Demund expona a Trun

■ (cp) Leo Demund se presenta proximamein cun ina biala schelta da sias sculpturas en lenn e crap ella Cuort Ligia Grischa a Trun. *Leo Demund* da Trun/Darvella ha entschiet gia da buob ad entagliar, observond la natira e sias fuormas bizaras. Impuls ha el survegniu pli tard schibein a Basilea sco a Domat, nua che las mascras vevan ina gronda impurtanza. El ei lu sepperficiunau e se-scolaus ed ha era encuretge ed anflau novas vias da s'exprimer che survargan las lavurs artanalas. Avon ver 20 onns ei el turnaus anavos en sia patria pli stretga a Darvella, ha fatg ina roscha onns il pur ed ei era s'engaschus ella politica com-

munala, ha denton adina cuntinuau cun siu art. Dapi sia pensiun sededichescha el quasi exclusivamein agl art e scaffescha ovras en lenn, crap e fier cun gronda expressiun. Leo Demund ei era igl iniziatur dalla Senda d'art spel Rein a Trun. L'exposiziun ella CLG sa valer sco omagi per siu 70avel anniversari.

A caschun dalla vernissascha vegn *Walter Decurtins*, a. cusseglier naziunal, a discuorer sur dil Leo e siu art. Tempra musicala alla vernissascha dat *Theo Demund*, in nevs digl artist.

La vernissascha ei sonda, ils 12 da settember 2009 allas 17.00. L'exposiziun cuoza entochen ils 31 d'october 2009.

Igl artist Leo Demund expona a Trun.

MAD

ARTG PERSONAL

Gratulaziun a Domat: Oz festivescha *Lisetta Gienal-Deplazes* siu 90. natalezi en buna sanadad ella Casa Falveng ensemen cun siu mariu Paul, era el 90 onns vegls. L'entira famiglia cun uffons, biadis e subbiadis giavischian ad ella ina biala fiasta.

Danuet Camenisch en discuers cun Mengia Daniela Caduff che han sezzas luvrau cun coniv.

FOTO S. BEARTH

Vargau, mo buc emblidau

Danuet Camenisch ha presentau siu cudisch «Il coven – dil sem tier la teila»

DA SUSI BEARTH / ANR

■ Rodund 50 personas han dau suatientscha agl invit dil Museum Regional Surselva (MRS) e da Danuet Camenisch. El MRS ha igl autur dad 84 onns presentau il venderdis sera siu niev cudisch «Il coven – dil sem tier la teila». «Nus havein in auter temps, mo igl ei bien da saver co igl ei stau pli baul», ha *Danuet Camenisch* declarau duront in discuers en siu secund dacasa a Flond. Leu ha l'Agentura da novitads ruman-tscha visitau igl autur enzacons dis avon la presentaziun dil cudisch. 84 onns dess ins buc agl um culs cavels e cul barbiv alv e quei fa marveglias da saver dapli da sia veta. Duront ch'el raqueta dil vargau para el da schar empau encrescher per quels temps. Quei vul denton buca dir ch'el vivi buc a moda intensiva – la stad a Flond ed il rest digl onn a Cuera. «Culs onns ei il marcau da Cuera daventaus mia patria – il cor batta denton aunc adina per Flond», ha il bab da treis figls carschi tradiu. Suenten scola ha Danuet Camenisch empriu la clamada da pur al Plantahof – malgrad ch'el fuss gia lu pli bugen daventaus scolast. Diesch onns ha el fatg il pur culs geniturs e cul frar e ha surpriu in tschuat uffecis ella vischnaunca da Flond. Pér cun 30 onns ei el la finala sedecidiu da far il seminari – quei ch'el giavischava gia daditg, mo haveva buca giu la pusseivladad da far avon.

Pur, scolast ed intermediader

Da quei temps muncavan ils scolasts empau dapertut. Entschiet a dar scola ha Danuet Camenisch a Surcuolm, la finala ha el instruiu plirs onns a Favugn. Igl

empren sco scolast primar e suenter – damai ch'ei havevien negin culla patentia – sco scolast secundar. Quei ha intimau el da studegiar vinavon. Sper sia lavur ha el frequentau a Turitg semester per semester tochen ch'el ha giu la patentia da scolast secundar. Cun 38 onns ei il scolast maridau cun *Heidi Vogel* ed ils onns 70 ha el surpriu a Cuera la piazza d'intermediader da clamada per invalids. Quella lavur ha el fatg tochen sia pensiun e per introducir siu successur schizun dus onns suro. «Jeu sai buca daco, mo jeu hai adina luvrau fetg, igl ei simplamein sedau aschia», seregorda Danuet Camenisch. Sper sia clamada d'intermediader era el aunc engaschus sco scolast auxiliari alla scola mercantila ed alla scola professionala. Siu hobi preferiu era il cant ed el ha dirigiu plirs chors.

La fascinaziun dil vargau

La historia ha adina fascinau igl autur che ha scret siu empren cudischa duront il seminari – in cudisch davart la historia da Flond. 1988 ei siu cudisch «Reminiscenzas d'affonza – quei e tschei» cumpariu e 2002 «Aschia ei la veta». Treis onns pli tard ha Danuet Camenisch ediu il cudisch «Raquens». En quel describa igl autur co ei vegneva fatg paun e lischiva pli baul ed integrescha quels fatgs en ina historia culs protagonistas principals Maria, Peder e l'onda Silvia. Alla presentaziun dil cudisch niev «Il coven – dil sem tier la teila» ha *Andrea Darms* presentau igl autur. Danuet ed el seigien tuttina vegls e lur vias adina puspei secruschadas. El seregorda dil buob Danuet che ha viviu fetg intensiv sia affonza. «Danuet sa – sco strusch entzati

– aunc adina seregurdar da detagls ord quei temps», ha *Andrea Darms* detg e manegiau che quei vegni ad esser in motiv ch'el sappi scriver aschia. Ella veta da Danuet hagi ei dau bia midadas, quel hagi per exempel midau tschun ga casa e seigi s'adattaus senza problems. «Dacuort hai jeu midau l'emprema ga casa e sun bunamein ius empaglia pervia da quei», ha *Andrea Darms* aschuntau. La mumma da Danuet seigi morta baul ed al giuven hagi ei tucbau da luvrar fetg. «El sa descriver aschi exact la lischiva per quei ch'el ha fatg sez lischiva pli baul», ha *Andrea Darms* aschuntau.

Facts, usits e historia d'amur

Marianne Fischbacher, la menadra dil MRS, ha intimau Danuet Camenisch da scriver il cudisch davart il coniv – avon ch'els fatgs mondien en emblidonza. Quei ei era stau el senn digl autur che ha pli baul sez luvrau cun coniv. Per sias perscheras extendidas ha el visitau plirs loghens e pliras personas ch'enconuschian aunc ils pass da lavur dil sem tochen tier la teila. Puspei vegnan Maria e Peder avon ella historia. L'onda Silvia ei la bun'olma che declara e muossa als giuven ils differents pass da lavur cul coniv. «Sch'ins discuora oz da coniv ei quei bunamein adina en connex cun drogas», ha Danuet Camenisch detg. Cun siu cudisch vegli el mussar e far endamen ch'el coniv hagi tut in auter senn che da vegnir duvraus sco mied enivront. Cun agid da dias da *Christian Caduff* davart la cultivaziun da coniv a Flond e d'in film davart la cultivaziun da glin han *Marianne Fischbacher* e *Danuet Camenisch* declarau co ei vegneva luvrau pli baul.

Yverdon nous venons

Victoria per las damas da Desertina Bulls ad Yverdon

■ (cp) Las damas dils Desertina Bulls ein separticipadas dacuort agl empren Cup Amalgam organisaus dil Club d'unihoc da damas d'Yverdon. Yverdon, nuos venons – ein stai ils emprems plaids sin viadi encunter Yverdon. Il turnier ei stau ina buna caschun per far las davosas preparativas per la sesiun 2009/10, denton era ina buna caschun per tgirar il bien spert da team. Las damas da Mustér e contuorn han gudignau ils dus emprems giugs da qualificaziun encunter l'equipa favorisada U21 da Dietlikon ed encunter l'equipa indigena d'Yverdon. El tierz e quart giug han ellas stuiu sbatter e nudau in remis ed ina terrada. Suenten sis giugs eran ils Desertina Bulls sigl empren rang da gruppa avon Dietlikon, Friburg ed Yverdon. La dumengia ha entschiet cun ina victoria el miezfinal – encunter l'equipa indigena. El final ein puspei las vizecampiunessas svizras U21 da Dietlikon stadas igl adversari. Ei ha dau in ver giug da final cun bia emo-

ziuns ed engaschi cumplein d'omisduas equipas. *Marina Lombris* dils Desertina Bulls: «Cun gronda voluntad e nies

grond spert da cumbat havein nus gudignau igl empren Cup Amalgam cul resultat 3:2.»

Las damas dils Desertina Bulls cul buccal dil Cup Amalgam.

MAD